

Bayer, Buda, Gábor, Navarro és a megátkozás

[© Orvos Levente 2008 | orvosl.hu]

Amennyiben a nyájas olvasó szeretné megtudni, hogy miben rejlik a hatékony balliberális előadásmód titka, elég ha elolvassa Buda Péter és Gábor György „Mosolytalan hit, neurotikus fundamentalizmus” c. opusát az *Élet és Irodalomban* (2008/8.). Lássuk a főbb jellemvonásokat:

1. Cikkedet akármennyire is publicisztikának vagy pamfletnek szánod, végy hozzá jó adag idegen nyelvű szakirodalmat, fogalmazz nagyon tudományosan, hogy a tájékozottság benyomását keltsd. Nem baj, ha ettől a szöveg vonalvezetése sérül, az olvasók döntő többsége úgysem veszi észre. A balliberális tábor azon része, amely belelát a lapjaidba nem fog beléd kötni, a nemzetiek meg le vannak ejtve. Legfeljebb írtok még több tucat hasonló cikket – mondd már –, úgylis sok a szabad kapacitásokat, nekik pedig nincs idejük az efféle játékokra. Előbb-utóbb megunják.

2. Fontos alapelv – ezért sohasem szabad kihagyni –, hogy azt, akit kiszemeltél, személyében támadd. Vigyázz, ez a szavak szintjén ne jelenjen meg. Légy mindig nyugodt és kiegyensúlyozott, hisz úgylis melletted áll csaknem az egész sajtó, akár igazad van, akár nincs. Szép, nem szép, fölösleges aggályoskodnod. A balliberálisok általában ateisták, így vélhetően neked nincsenek e téren gátlásaid. Az a szerencsétlen pedig, aki még ha nem is kimondott templomba járó, azért zsigereiben hordozza írott és íratlan szabályrendszerével az évezredek keresztény moralitást, ennél fogva lehetetlen helyzetbe kerül. Sakk, matt. Ez mindig bejön.

3. Az emberek döntő hányada a felszínt nézi nem pedig a lényegét. Ha egy írás hangvétele durva, esetleg tabukat fesseget, azt a közvélemény, tekintet nélkül annak igazságtartalmára, hajlamos pusztán a forma miatt szalonképtelenné minősíteni. Más kifinomultabb írásokra, melyek noha valótlanosságokat állítanak, emberi méltóságot sértenek stb., nem kerül rá ez a bélyeg, jóllehet morális értelemben az ilyesféle magatartás – legyen az bármennyire is díszes köntösben –, súlyosabb igazságtalanság, mint a nem kellően megfontolt vélemény nyilvánítás. Légy tehát mindig jó modorú, de vádaskodj, alázz, ahol csak tudsz.

4. Hazudni nem muszáj, csak ha lusta vagy gondolkodni, illetve nincs elég eszed. Egyébként fölösleges is, inkább csúsztass. Ha a vitapartner visszavág, ismét csúsztass és így tovább. Ám ne feledd, mindvégig maradj nyugodt. Ez igen hatékony fegyver az okoskodók ellen. Egy átlagos realitásérzékű ember a második, harmadik körnél elfárad, föladja.

A közoktatásból réges-rég kiszorult a logika tantárgy, így sajnos ma már kevésbé köztudott, hogy mik a gondolkodás szabályai, és egyáltalán, hogyan néz ki egy logikailag helyes érvelés. A csúsztatás nem más mint logikai hiba, leggyakrabban tételvesztés, vagy valamilyen szillogisztikai bukfenc. De más fajtái is léteznek. Akivel szemben alkalmazzák, a fenti okok miatt általában nem tudja pontosan lokalizálni az érvelési hibát, elbizonytalanodik, és már be is gyűjtötte az előnyt.

Ezek után szabad legyen néhány példát említenem a fenti írásból:

A személyeskedő kitételeket talán hagyjuk, bár érdemes lenne egy röpké eszmefuttatást arról is írni, hogy a cikk szerzői milyen alapon és információk birtokában fogalmaznak meg véleményt valakinek a hitbeli illetve vallásgyakorlati szokásairól. Ami engem illet, a rám bízottakról plébánosként nem mernék hasonló kijelentésekbe bocsátkozni. Másrészt Bayer Zsolt mondanivalója nem fedezhető föl Buda és Gábor írásában. Kritikájuk Bayer kétségkívül szenvedélyes szavaira szorítkozik, miközben a lényeg valahogy elsikkad – például a Magyar Hírlap főmunkatársának utolsó mondata a szeretetről. Ezek után nem csoda, ha az ÉS cikkében található szeretetre buzdító összes érv – a szó kioktató minőségben szám szerint hétszer szerepel benne – erejét veszíti.

Ami a többi főként teológiai argumentumot illeti, sajátságos álláspontot tükröz, jóllehet Buda és Gábor Bayer Zsolton épp a kellő szakmai hozzáértést hiányolja. Az ateizmus a II. Vatikáni zsinat interpretációjában tényleg meglehetősen összetett probléma kör, ugyanakkor II. János Pál a párbeszéd fontosságának hangsúlyozása mellett – való igaz – nem hagy afelől sem kétséget, hogy az Egyház álláspontja változatlan e téren. A szerzők ezt elfelejtik közölni. Nemcsak az jelzésértékű, hogy a Szentatya *Reconciliatio et poenitentia* (1984. december 2.) kezdetű buzdításában a halálos bűnök között említi az ateizmust, hanem az is, hogy ezt beleszámítva mindössze három idetartozó legfőbb bűnfajtát nevez meg (17).

Buda és Gábor az „*anathema*” teológiai szakkifejezést kétszer is jelentéstisztázás nélkül említi („*anatómával sújt*”), vagyis a szövegből nem derül ki, hogy a zsinati dokumentumokban szereplő *anathema* (elátkozás) nem az átok, hanem a kiközösítés, a közösségből való kizárás hivatalos szava¹. (NB. természetes, hogy ha valaki nem fogadja el egy közösség szabályrendszerét, akkor kizárással kell számolnia. Nincs ez másképp a politikai pártok esetében sem.) Ezt tekinthetnénk részükről figyelmen kívül, ám az már sokkal problematikusabb, hogy a *Quanta cura* kezdetű körlevél latin *damno* (elítél, bűnösnek mond) igéjét is „*megátkoz*”-ként (sic!) fordítják félre. További kérdéseket vet föl IX. Pius *Syllabus*ának „*hírhedt*”

¹ Vö. O'Collins, G. – Farrugia, E. G., *A Concise Dictionary of Theology*, Paulist Press, 2000., 9.; Komonchak, J. – Collins, M. – Lane, D., *The New Dictionary of Theology*, Michael Glazier, 1987., 18.

egyházi megnyilatkozásként való minősítése. Ez az interpretáció hamisítatlan formában tükrözi a korabeli (és mai) liberálisok nézeteit², no de ezzel most okosabbak lettünk? Feltehetően nincs az Egyháznak egyetlenegy megnyilatkozása sem, amelyet a jobbára egyházellenes liberális ideológiák ne tartanának hírhedtnek. Újdonság ez? Mint ahogy abban sincs semmi meglepő, hogy a főirányhoz tartozó katolikus teológusok XVI. Benedekkel szerves folytonosságot látnak a *Syllabus* és a II. Vatikánum Egyháza között.³ Hubert Jedin, a 20. század egyik legkiválóbb egyháztörténésze is rámutat, hogy az Egyház ezzel a megnyilatkozásával nem került szembe saját lényegével, épp ellenkezőleg „ismét visszatért ősi feladatának – a hitletétemény megerősítésének – teljesítéséhez, lefékezte e [ti. 19. századi – O.L.] sietősen előretörtető nemzedéknek a gátlástalan haladásba vetett hitét és kultúroptimizmusát.”⁴ A szerzőknek feltétlenül szabadságában áll az egyházi megnyilvánulásokat különféle jelzőkkel illetni, ám ebben az esetben hozzá kell tenniük, hogy a saját véleményükről van szó, amely itt elmaradt.

Vagyis, a *Syllabus* és a II. Vatikáni zsinat közötti látszólagos ellentétből messzemenő következtetésekre jutó kortévesztő megközelítésekkel szemben szükséges leszögezni, hogy az Egyház természetfölötti küldetését korának összefüggésében, korhoz kötve teljesíti, nem pedig egy száz évvel későbbi vagy ezer évvel korábbi politikai-társadalmi helyzetben. Ennek fényében a szerzők hiába sorolják a 19. századi Egyház megannyi nyilatkozatát bizonyítandó, hogy az a maitól különböző Egyház volt, mert ezzel legfeljebb csak hozzá nem értésükről tesznek ékes tanúbizonyságot. Lábjegyzetben hivatkozom XVI. Benedekre, W. Kasperre és K. J. Rauberre. Sajnos terjedelmi okból nem áll módomban idézni őket, mindamelllett *argumentum ad hominem*-ként H. de Lubacot nem fogom kihagyni. „Az «új teológia» egyik vezéregyénisége” – ahogy Buda és Gábor joggal nevezi őt – így ír a II. Vatikáni zsinat utáni anomáliákról:

„Ennek a megújulásnak a programját a legutóbbi zsinat vázolta. Mindenki erre hivatkozik (vagy hivatkozott), de más és más értelemben. A valóságban kevésbé ismerik és kevésbé követik a zsinatot. Többen, akik azt állították magukról, hogy egyedül ők veszik komolyan, ma kevésre becsülik. Már az első perctől fogva torzító értelmezés kezdte hatalmába keríteni. Akik közletről vettek részt munkálataiban, jól tudják ezt.”⁵

Arról van szó, hogy az ún. zsinati szellemre hivatkozva bizonyos körök már kezdetben igyekeztek a 21. egyetemes zsinatot a múlttal való szakításnak, totális megújulásnak, zéró-pontnak, va-

2 Vö. Török, J., *Egyetemes egyháztörténelem*, Bp., 1999., II., 227.

3 Vö. Ratzinger, J., *Beszélgetés a hitről*, Bp., 1990., 24.; Uő., *Principles of Catholic Theology: Building Stones for a Fundamental Theology* (Theologische Prinzipienlehre), Ignatius Press, 1987., 367. k.; Rauber, K. J., „Előszó” in *A II. Vatikáni zsinat dokumentumai negyven év távlatából 1962-2002* (ed. Kráncz Mihály), Bp., 2002., 9-12.; Kasper, W., „Egyház, merre tartasz?” Uo., 23.

4 Jedin, H., *A zsinatok története* (Kleine Konziliengeschichte), Bp., 1998., 120.

5 Idézi: Szabó, F., *Henri de Lubac az Egyházzól*, Róma, 1972., 252-255.

lamiféle törésnek beállítani, szembekerülve ezzel a zsinati atyák eredeti szándékával.⁶ A zsinati szellemnek ez a „mutációja”⁷ jobb körökben már az 1980-as évekre túlhaladottá vált.

Folytatva de Lubac gondolatait, az elmondottakat példákkal nyomatékosítja, melyek közül elsőként a szerzők által citált *Gaudium et Spes* kezdetű zsinati dokumentumhoz fűzött megjegyzéseit idézem:

„[A] *Gaudium et Spes* konstitúció – amelyet egyesek egymagában szeretnének megtartani – ajánlja ugyan «a megnyílást a világ felé», de pontosan megmagyarázza, hogy érti ezt: [...] azt a szerepet akarjuk betölteni a világban, amit a lélek tölt be a testben [...]. – De most ezzel szöges ellentétben nem vezet-e ez a «megnyílás» az üdvösségről való megfélekedéshez, az evangéliumtól való eltávolodáshoz, az elvilágiasodás útjára, a hit és az erkölcsi alapelvek dolgában való hanyagságra, egyszóval a világban való feloldódásra, hivatásunkról való lemondásra, személyazonosságunk elvesztésére – vagyis éppen a világ iránti kötelezettségünk elárulására?”⁸

De Lubac egy másik konstitúció kapcsán a következőket írja: „Kritizálják az ún. «intézményes egyházat» valami alakatlan «ideális kereszténység» nevében, amely éppúgy ellenkezik mindennemű realizmussal, mint a katolikus hittel [...]”⁹ Másutt hozzáteszi: „A Zsinat [...] nem akart [...] tanításokat elítélni. Ebből egyesek azt a következtetést vonják le, hogy az Egyháznak ma már nincs joga valamiről vagy valakiről ítéletet mondani; olyan «pluralizmust» erősítgetnek, amely már nem a teológiai iskolák pluralizmusa [...]. Az is köztudomású, hogyan hamisítják meg a *vallásszabadságról* szóló dekrétumot [...]. És mennyi hasonló észrevétel adódik a *liturgikus konstitúciót* illetően, amelyet olykor egyenesen szentségtörő módon a nevetségességig eltorzítanak, vagy az *ökumenizmusról*, a *szervezetesületről*, stb. szóló dekrétummal kapcsolatban! Micsoda szomorú valóságok, milyen – olykor teljességgel kiforgatott – torzképek rejlenek bizonyos esetekben a «megújulás» hazug szava mögött! [...]”¹⁰.

Kedves Buda Péter és Gábor György, tessék kérem olvasni a „konzervatívnak”, „reakciónak” vagy „integristának”¹¹ bélyegzett de Lubacot is...

Az egyetemes zsinatok közötti folytonosság elvéből számos más dolog is következik. Vegyük mindjárt a Zapatero-kormányzat egyházellenes tevékenysége miatt feszültté váló spanyol-vatikáni viszonyt. Buda és Gábor – amúgy hűen felfogásához – ezt valamiféle visszakanyarodásként állítja be. Ebbéli elképzelésük Prokrusztész-ágyába igyekeznek is minden az interneten fellelhető nézetet belegyömöszölni – megjegyzem, nem sok sikerrel. Rejtély például, hogy a pápát leantiszemitázó szélsőségesen liberális Vicente Navarro

6 Ratzinger, J., im. (1987), 372.

7 uo.

8 Szabó, F., im. 253-254.

9 im. 253.

10 im. 254.

11 im. 251.

miért nagyobb szaktekintély egyházi kérdésekben mint A. Marchetto püspök, C. Ruini bíboros, XVI. Benedek vagy K. J. Rauber, az egykori budapesti nuncius. Talán azért, mert Navarro a „spanyol viszonyokat jól ismeri”? Vagy inkább azért, mert Budát és Gábort igazolja? Ezt erős csúsztatásnak érzem. Navarro mindazonáltal könnyen összetéveszthető Urbano Navarrete bíborossal, a Pápai Gergely Egyetem egykori rektorával, a híres egyházjogással. Ebbe a csapdába első olvasáskor magam is belefutottam.

Ezután a szerzők újra visszakanyarodnak a – szerintük – katolikus, ám hitét – ismét szerintük – nem gyakorló Bayerhez. És persze nem akármilyen attrakció a nem jó katolikus Bayert a katolikus „fundamentalizmus egyik hazai szónokának” kikiáltani. A tetejébe pedig számon kérni a Magyar Katolikus Egyházon, hogy nem határolódott el tőle. E sziporkázó gondolatsorért kétségkívül elismerés illeti Budát és Gábort.

A továbbiak közül érdemes még néhány mondatot kiemelni. Különösen szürrealisztikus képek tűnik a politikai nadírján álló Katolikus Egyház első emberét, a II. Vatikáni zsinat jeles teológusát „a Szent Inkvizíció jogutódjának vezetőjeként” láttatni, mint ahogy színes alkotói fantáziára vall az AIDS terjedéséért valamint közvetve „22 millió” ember haláláért is az Egyházat tenni felelőssé, mivel az „bűnnek tekinti az óvszer használatát”. Ezekhez ismételten csak gratulálni lehet Bayer lánglelkű kritikusainak.

Nem utolsósorban tökéletes zűrzavar és anakronisztikus megközelítés olvasható ki az olyan mondatokból, mint „az egyház hatalmi-politikai szankciókkal kényszerítette ki” a különböző tudományos és művészeti nézeteket az „ember szabad alkotóerejének, azaz a tudományoknak és a művészeteknek a kárára.” Azt pedig már nem is merem említeni, hogy Galileit a Szent Inkvizíció összbüntetés gyanánt a bűnbánati zsoltárok három éven át heti rendszerességgel történő olvasására kötelezte, ezen kívül börtönbüntetésre, bár ezt sohasem kellett letöltenie. Azaz karóba húzásról vagy máglyán való elégetésről szó sem volt. Sőt még ki sem lett közösítve, és az akadémiáról sem zárták ki. Halála után ünnepélyes egyházi szertartással búcsúztatták. XII. Kelemen pápa (1734) még emlékművet is állíttatott az elhunyt tudós sírja fölé.¹²

Buda Péter és Gábor György írtak valamit, bár őszintén szólva nem tudom mit. Annyi kiderült, hogy nem tetszik nekik Bayer Zsolt cikke, melyben az szenvedélyes szavakkal illeti másként gondolkodók egy csoportját. Ebben azt hiszem egyet lehet velük érteni. De, hogy ennek közléséhez miért szükséges több oldalon keresztül sületlenségeket állítani, személyeskedni, csúsztatni, az már nem ennyire egyértelmű.

¹²Vö. Teres, Á., *Biblia és asztronómia*, Bp. 1999., 304.; Szilágyi, A., *Az inkvizíció áldozata lett-e Galilei?* (<http://szkeptikus.blog.hu/>)